

RENOMS DE TORREGROSSA

VERÒNICA SEGARRA SOLSONA

INTRODUCCIÓ

Torregrossa és un municipi del Pla d'Urgell que limita amb les Garrigues; està situat al voltant de les restes de l'antic castell d'origen islàmic que es troba al costat de l'església parroquial de l'Assumpció. Actualment, hi vivim uns dos mil cinc-cents habitants.

El recull de renoms de Torregrossa el vaig realitzar l'estiu de 1994 per tal d'elaborar un treball d'onomàstica per a una assignatura del primer curs de Filologia Catalana. El mètode que vaig utilitzar per aplegar tots els renoms és molt senzill; em vaig esperar a l'estiu perquè a Torregrossa hi ha el costum de «sortir a la fresca», és a dir, de sortir al carrer després de sopar per tal de fer petar la xerrada, la gent se sol reunir en varis grups per tot el carrer i, aleshores, ho vaig aprofitar per anar preguntant els renoms de cada casa.

El territori de Torregrossa és gairebé totalment pla, els carrers són llargs (la majoria travessen el poble de cap a cap), amples i paral·lels, cosa que m'ha facilitat molt la tasca de recollida. L'única zona del poble on els carrers són més curts i estrets és la part antiga.

Vaig recollir un total de 394 renoms i en vaig fer una classificació tipològica seguint les pautes que Enric Moreu-Rey dóna en el seu llibre *Antroponímia. Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*.¹

Un fet que convé destacar és que molta gent em deia que estava fent un treball de molt mal gust perquè en moltes cases s'enfadaven si els hi deien el renom, ja fos perquè es tractava d'un mot malsonant, ja fos perquè el renom en qüestió els recordava un fet que preferien més oblidar, però, en qualsevol cas, no ho podien evitar.

1. Enric Moreu-Rey (1991): *Antroponímia. Història dels nostres prenomes, cognoms i renoms*. Universitat de Barcelona. Barcelona, pàgs.181-186.

*CLASSIFICACIÓ TIPOLÒGICA DELS RENOMS***Relació familiar (parentiu)**

Cabaler

Ètnia (diferència racial o forasteria)

Arbequina

Fraga

Manyo

Margalef

Maria Castellana

Maria de Tarragona

Relació o funció social

Empriu

Empriueta

Montgai

Navarret

Pallerols

Puiggròs

Ripoll

*Característiques físiques***Amb designació directa**

Barba Mulato

Blanc Muts

Capllarg Pelat

Coix Petit

Coixeta Pit

Despeinado Ramungròs

Esguerrat Roiget

Garrons Roja

Garrut Ros

Genollets Rossa

Gravat Seca

Grossa Sord

Maco Tiesso

Moreno Xata

Utilitzant recursos retòrics

Barril Palomo

Barrimba Palla

Canyo Pau de la Linda

Corna Peça Rodona

Cinto la mixó Quenco

Josep del canyo Roc del Nas

Llàpis Sigarra

Magre Vellana

Mangrana Xeret

Marraco

Mestre Orella

Miquel de Palla

Món

Moro

*Singularitats de caràcter (qualitats o defectes)***Amb designació directa**

Ballador

Boiget

Dulça

Amb metàfores i altres fórmules

Amant

Banyuda

Búa

Garbós	Caballo Loco
Pacífic	Calsó
Tardà	Gamarús
Xulo	Ganset
	Gato
	Grill
	Mal-Hijo
	Milhomes
	Mira'm-al-llaç
	Rata
	Reparat
	Santa Maria
	Xot

Dedicació professional i tota activitat constant

Adroguer	Marxantet	Per metonímia
Agusilet	Menescal	Cansalada
Agusila	Moliner	Cansaladeta
Aiguader	Pagès	Casilla
Àngel del canal	Paleta del sil	Farinot
Aprejador	Pastisser	Mocadors
Boter	Pastissera nova	Pelletes
Cabaner	Pastor	Trilla
Caminer	Pastora	Vaquetes
Carquinyolero	Pastoreta	Xolladet
Carreter	Pellaire	Xollat
Comadrón	Pintoret	
Cosir	Platero	
Curandero	Pouero	
Escaler	Pouera	
Estanquer	Sabater	
Estudiant	Sabatera	
Farmacèutic	Sargaire	
Farrer	Sastra	
Fideuer	Sereno	
Fornet	Silleret	
Forneret		

Gorristo	Ton del platero
Llorenç del aprejador	Vaquer
Marxant	Verdulero

Relació amb un nom de persona

Adelaida	Eloi	Josefa	Sacaries
Alà	Elvira	Magí	Salut
Alberto Metó	Elvira Oriola	Manel	Santiago
Andreu	Ermengol	Manolo	Sebastià
Àngel	Esteve	Marcos	Senyor Andreu
Baltasar	Eugènio	Maria Antònia	Senyor Guillermo
Baptista	Eulògia	Mariano	Senyora Mercè
Bartolo	Eulògio	Marta	Seràpio
Bernat	Eustàquio	Martí	Simón
Camila	Falip	Miquel	Sofia
Càndia	Feliça	Pau	Teo
Carles	Fèlix	Petra	Trudes
Carmelo	Fidel	Pietat	Valentí
Catarí	Fin	Pònsio	Valeri
Celestí	Flavià	Pura	Venàncio
Cinto	Gabriel	Rafel	Virgili
Colom	Genís	Raimunda	
Domitila	Gerardo	Roberto	
Elisa	Gregori	Romàn	

Forma modificada com a hipocorístic, augmentatiu o diminutiu

Agapito del sil	Maginet	Quimeno
Anxeco	Malena	Ramona l'Àngel
Bernadet	Marieta	Roc del Tano
Blasió	Micaló	Rosària
Calamanda	Narcís del Magí el Quim	Sènsio
Càndia	Narciset	Sianta
Canín	Nestro	Sil
Celestí del Micaló	Nísia	Silet
Crispí	Paca	Sonyo

Dolfo	Paco	Sunta
Domènec	Pantonet	Tano
Gadiu	Pepa	Tonya
Jardo	Perança	Tribúcio
Juanita	Peret	Victa
Leandro	Peret del Sènsio	Victorina
Lluardo	Pilareta	Ximeno
Lluís de la Tonya	Quico	
Magí el Quim	Quildo	

Cognoms

Baró	Florensa	Oriola	Deformats
Barrosso	Fontova	Pelegrí	Balanyana
Belagno	Ganyada	Piqué	Cabussa
Bellmunt	Garriga	Piró	Cabusset
Boneu	Gómez	Reig	Caneleta
Brufau	González	Ribes	Casetes
Cabús	Graells	Riera	Castet
Canela	Granell	Saganyoles	Codonyet
Cano	Liorna	Sardal	Pironet
Casto	Luque	Satorra	Taona
Capdevila	Llato	Tàssies	
Codony	Lloreta	Tenor	
Cortada	Maderal	Valldossera	
Escofet	Mianga	Vidal	
Faura	Minguet		
Finyana	Mir		

Relació amb noms de lloc (pobles, cases, partides, etc.)

Topònims urbans i sobrenoms rurals

Apolo	Garatge
Asmari	Mascardí
Barquera	Massoteres
Farrerria	Tacado de la Raval

Anècdotes i actes o actituds sorprenents

Butxaques	Pixat	Saragata
Cabaret	Pito el Nadal	Sissanya
Cisterna	Po	Sisquet del celler
Febra	Polsós	Sucada
Guerra	Pona	Sucra
Guineu	Quadrat	Tacado
Joc	Reconill	Tecla del Pampa
Llorenç del tacado	Reiet	Toia
Llufa	Rofrescant	Toio
Mateu ric	Rosta	Torretes
Metó	Sabarda	Tren de les onze
Nostre Senyor	Saltafasseres	Tut
Pampa	Sanat	Ventall
Parrot	Sant Roc	Viuda

Masculinitzacions, femenitzacions i plurals

Conxito	Falipa	Gerònima
---------	--------	----------

CONCLUSIONS

La principal conclusió a què vaig arribar fent aquest treball és que a poc a poc es van perdent els renoms; actualment, la gent es coneix més pels noms i els cognoms, tot i que es continua posant noms a les persones, ja sigui per un defecte físic, ja sigui per un fet que tothom recorda, etc., aquests no acaben quallant perquè les generacions més joves no hi donen importància. Vaig poder observar que les persones de menys de quaranta anys no recordaven gaire els renoms de les cases i com a conseqüència no em feien massa cas, a més, totes les cases noves que es construeixen al poble no tenen renom; en canvi, les persones grans responien molt bé perquè els agradava i, a més, recordaven temps passats, sovint entre renom i renom feien un comentari del tipus «quan jo era jove...».

Fer aquest treball va ser una molt bona experiència ja que així vaig conèixer molt millor el poble de Torregrossa i la gent que hi viu; ara també sé la història de moltes cases que abans desconeixia i que realment són molt curioses. Així, doncs, aquí n'hi ha unes quantes.

Cal Barquera: El renom d'aquesta casa té una llegenda que és la següent:

Un pescador anava amb la seva barqueta pel mig del mar; de cop i volta, va començar una terrible tempesta; el pescador es va espantar tant que va decidir allunyar-se del mar i no tornar-lo a veure mai més; així doncs, el pescador va agafar un rem i va començar a caminar terra endins i per cada poble que passava preguntava el mateix. Si algú coneixia aquella cosa que duia, la gent no ho sabia i el pescador continuava tirant terra endins fins que va arribar a un poblet on la gent no sabia què era allò, li deien que era una cullera gegant o bé una cosa semblant. El mariner va decidir quedar-se a viure allí, el poble era Torregrossa.

Ca l'Estudiant: Fa uns 200 anys aproximadament que en aquesta casa hi vivia un noi que estudiava per capellà; com que en aquella època de persones que estudiessin no se'n veia gaires li deien l'estudiant. Aquest jove es deia Josep Capell Batalla i, quan estava a punt de ser ordenat sacerdot, va deixar-ho i se'n va anar a viure la vida. Actualment, en aquesta casa encara conserven unes sabates de l'estudiant.

Cal Guineu: Fa uns 175 anys aproximadament que encara es duien aquelles faldilles que s'arrossegaven, a poc a poc; la moda va anar canviant i les faldilles cada cop es duien més curtes, però la senyora que vivia en aquesta casa no en volia dur de faldilles curtes i la gent del poble li deia que amb aquelles faldilles tan llargues semblava una guineu arrossegant la cua. El nom es va quedar a la casa, per això, actualment encara en diuen «cal guineu», quan en realitat s'hauria de dir «ca la guineu».

Cal Palomo: Fa uns 150 anys que en aquesta casa hi vivia un noi que jugava al frontó. Aquest noi era molt blanc de pell i molt rosset; quan li tocava tirar la pilota a ell els seus companys li deien que semblava un «palomo» i així va ser com aquest nom va passar a ser el renom de la casa.

Ca la Pouera: A Torregrossa hi ha un pou que van construir els àrabs i en diem el «pou bo». Fa uns 100 anys i potser més i tot que a Torregrossa no hi havia aigua, només n'hi havia en aquest pou i la gent n'hi anava a buscar però s'havia de controlar; així doncs, una família s'encarregava de donar l'aigua a la gent que n'anés a buscar; per cada galleda d'aigua s'havia de pagar un pa; a aquesta família els deien els de «ca la pouera».

Cal Quadrat: Fa uns 100 anys en aquesta casa hi vivia un pagès que els pallers enlloc de fer-los arrodonits de dalt, com que no en sabia, els feia quadrats i per això a ell li deien el «quadrat».

Cal Sabarda: Fa uns 150 anys que un home d'aquesta casa duia sempre una somereta amb una albarda. Aquesta albarda la va fer durar molts anys perquè sempre l'estava apedaçant i la gent del poble quan el veia apedaçant l'albarda deia: «mira, ja torna a apedaçar sa aubarda». Aquesta expressió va anar evolucionant fins que es va quedar «sabarda».